

Saaremaa GPS matkarajad

Pidula

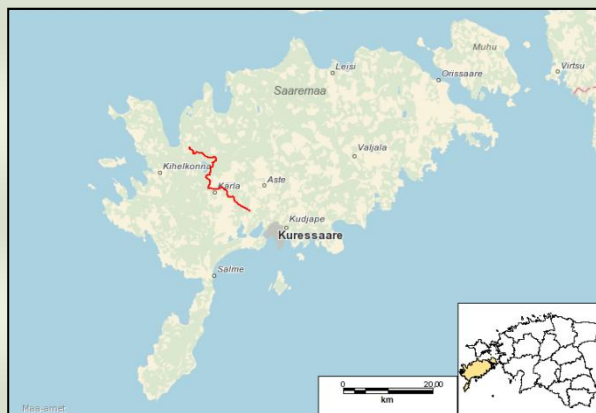
2014

Raja tutvustus

Rada algab Kuressaare lähedalt Tõllilt ja lõpeb Pidulas, kus on võimalik jätkata mööda Rannikurada. Pidula rada pakub peale mõnusa suplemis- ja laagrivõimaluse Karujärve ääres veel kauneid männimetsi, kahte endist raketibaasi (Oriküla ja Dejevo) oma inimeste poolt moondatud maastikega, hubast Kärla alevikku, Saaremaa suurima pindalaga muistset maalinna Lihulinna jne. Kui Rannikurada võib suure tormiga olla ka karm tuulest läbi murdmine, siis Pidula rada on metsade varjus ja torm tunnetatav vaid puulatvade mühinaga. Suve lõpust sügiseni saab siinsetes metsades maiustada mustikate, pohlade ja seentega.

Rada on mõeldud eelkõige jalgsi läbitavaks, kuid oskaja rattur suudab raja läbida ka maastikurattaga.

Pidula matkarada on umbes 30 km pikk ja algab Tõllilt ja lõpeb Pidulas. Algus- ja lõpp-punktile pääseb ligi ühistranspordiga. Teel on kohalikud poed ning märgitud on ööbimiskohad.

Pidula raja asukoht Saaremaal

Huviväärsused

1. Ookivi

Kivi mõõtmetega 6,6 m x 2,7 m x 2,5 m on looduskaitse all alates 1937. aastast. Piklik rahn meenutab nõgusat hobuseselga - siit ka nimetus. Rahnuga seotud muistendi järgi tahtnud hobuseks muundunud Vanapagan rõõvida neidu, Suur Tõll tulnud aga neiu appi ja löönud hobusel pea mõõgaga maha. Nii seisabki see peata hobune kivi kujul maantee ääres.

2. Randvere mõis

Mõisa kohta pärinevad andmed aastast 1408. Erinevate omanike valitsusaeg lõppes 1917. a ning aastatel 1925-2005 töötas mõisa härrastemajas Randvere algkool. 2006. a rajati hoonesse Tööõppe Keskus. Mõisa juures on peksukivi, mis oli Randvere mõisa talupoegade karistamiseks.

3. Vessiku talu tuulik

Väliselt hollandi tuulikut meenutav, kuid pukkтуulikule omase mehhanismiga tähelepanuväärne praktiliselt töökorras olev tuulik, mis on võetud muinsuskaitse alla. Aastaarv 1926 ühel seinakivil on tuuliku ehitusaasta. Veel eesti ajal ehitati tuulikule juurde rõhtpalkidest tiibhoone, et ladustada jahvatamisele toodud vilja. Nõukogude ajal ehitati tuulik ümber mootori jõul töötavaks veskiks ning viimati oli see mootorveskina kasutuses 2000. a.

4. Anijala tuulik

Hollandi tüüpi tuulik, mis ehitati 1901. a. Ehituskivid toodi Ansi küla paemurrust. Tuulik töötas veel 1970. aastatel, siis tehti sinna tsiviilkaitse vaatlustorn. Praegune omanik alustas tuuliku taastamist 2004. a.

5. Kaarmise-Jõeampa karstiaala

Väga suur ja huvitav karstiaala, mis kuulub suures osas Kaarmise hoiuala koosseisu. Karstiaala hõlmab Kaarmise järve, Anepesa oja (Järambi jõe) alamjooksu ja Kärla jõe ülemjooksu. Kogu ala pinnakate on väga õhuke, esineb hulgaliselt madalaid mitmesaja meetri pikkuseid karstinõgusid, mille põhjas leidub väikesed vett neelavaid lohke ja lehtreid. Nõgudest läänes, süvendatud Kärla jõe ülemjooksul, esineb kurisude ala, mille laius ulatub 5 m-ni ja sügavus 0,5-1 m. Kogu karstiaala on Kärla jõe toitealaks. Lindude ja metsloomade elupaik, kus leidub ka taimeharuldusi.

6. Oriküla raketibaas

NL sõjaväe kasutuses olnud endine Oriküla raketibaas on saanud uue kasutuse autospordi ürituste korraldamispaigana OÜ Saaremaa Ralli poolt. Siinsed ja Kogula rallid on tuntud Saaremaalt kaugemalgi ja tähtsad turismihooaja pikendajad.

7. Ringrada

8. Sõmera veski

Tuulik (ehit. 1930) ja elumaja (ehitatud hiljem) kuulusid Võlma talule. Algul oli tuuliku kõrval kuur, kus hoiti laudu. Seal pidas oma palvusi Vennaste kogudus. Tuulikus saeti laudu ja tehti peenjahu. Hiljem oli elumajas

sidejaoskond.

9. Sõmera klubihoone

Terviklikult säilinud originaalse välis- ja siselahendusega stalinistlikus stiilis klubihoone on üks selle stiili silmapaistvamatest näidetest Eestis ning võeti 2004. aastal muinsuskaitse alla. Hoone projekt koostati 1957. a ning algselt ohvitseride klubiks ehitatud hoone valmis 1961. aastal. Samal aastal läks maja kopsutuberkuloosi sanatooriumi kasutusse. Alates 1976. aastast oli hoone Sõmera Hooldekodu valduses, kes kasutas seda kontorina ja kultuuriürituste läbiviimise kohana.

10. Kärla spordihall

11. Kärla kirik

Kirik ehitati 1842–1843. aastal varisemisohtlikuks muutunud ja lammutatud keskaegse kiriku asemele. Keskaegne kirik oli rajatud tõenäoliselt 13. sajandi III veerandil.

1843. aastal valminud ranges klassitsistlikus stiilis kirikul on ühelööviline kooriruumita pikihoonega ehituskehand. Kiriku vahetus läheduses paiknes sarnaselt Kihelkonna kirikule kirikut eraldiseisev kellatorn – kampaniil, mis lammutati aastal 1981. Kärla kirikuaed pärineb tõenäoliselt vanema, 13.-14. sajandist pärit kiriku ajast. Aed on lõunaküljel ümbritsetud kuivladumüüri ja mujalt võrkaiaega.

12. Kaarekivi

Katusekujuline madal rahn mõõtmetega 6,5 m x 3,4 m x 4,1 m ja ümbermõõduga 17,2 m. Rahn võeti kaitse alla juba 1938. aastal.

Muistendi järgi tahtnud Vanapagan rahnu kanda Kihelkonna kiriku ukse ette, poolel teel katkenud põllepael või kirenud kukk ning rahn kukkunud praegusesse asukohta. Kivi juures puhanud ka Rootsi kuningas Gustav Adolf.

13. Sassi tamm

Kaitsealune tamm tüve ümbermõõduga 6,15 m, kõrgusega 16 m. Asub Kandle tee ääres Sassi talu põllul.

14. Tuiu haab

Kaitsealune haab tüve ümbermõõduga 5,30 m, kõrgusega 30 m.

15. Karujärv

Saaremaa vanim järv, millel vanust ligikaudu 8000 aastat. Karujärves on viis saart. Muistendi järgi saanud karujärv oma nime sellest, et siin tülitsenud 7 karu. Nende lahutamiseks lasknud Jumal nii kõvasti vihma sadada, et tekkinud järv. Karud läinud ära, igaüks ise suunas, mistõttu järv on 7-sopiline. Oma liivase rannajoone tõttu on see hinnatud puhke- ja supluskoht.

16. Lihulinna maalinn

Ehituselt kõige võimsam maalinn Saaremaal õue pindalaga ligi 18 000 m². Linnuse paikneb küladest eemal metsas, liivaluidetel, mida osalt piiravad sood. Looduslikult on paik väga hästi kaitstud. Maalinna välisläbimõõt on loode - kagu suunas 270 m, ristipidi 70 m. Valli sisejalamiile kaevatud aukudest on leitud poolpõlenud palgiotsi ja sütt, mis ilmselt pärinevad linnuse puukindlustustest.

17. Suure Tõllu kerisekivi

Kaitsealune kivi mõõtmetega 6,4x 3,3x 4,5 m ja ümbermõõduga 19,0 m. Rahnu kohta on mitmeid rahvamuistendeid, millest enamus räägivad Vanapaganast, kes tahtnud kivi esialgselt asukohast viia Pidula mõisa ukse ette, ent kukk laulnud, kui vanapoiss olla teel olnud, põllepael katkenud ja kivi langenud praegusele kohale.

18. Karujärve terviserajad ja Dejevo raketibaas

Veel pisut enam kui paarkümmend aastat tagasi laius Karujärve ääres 1500 hektaril Dejevo raketibaas, mis oli Saaremaa suurim. Dejevo sõjaväebaas ehitati enne teist maailmasõda, kui Eesti riik sõlmis venelastega baaside lepingud. Dejevos olid raketid, mille pikkuseks oli 10,8 meetrit ja mis kaalusid seitse tonni. Nende lõhkepea kaalus 217 kilogrammi ning lennukaugus oli 240 kilomeetrit. Rakettidel kulus häire algusest kuni õhku minekuni poolteist minutit, kuid neid ei kasutatud siin kunagi. Endine Karujärve sõjaväeterritoorium on korrastatud spordi- ja vaba aja veetmise alaks. Suvel saab matkata ja telkida, talvel suusatada, kelgutada ja muid talvemõnusi nautida.

19. Kihelkonna maalinn

Odalätsi luidete lõunapoolse aheliku idaosa pinnamood on kujundatud Kihelkonna maalinna vallideks. Maalinn on oletatavasti pärit 12. sajandist ja oli tõenäoliselt kasutuses pelgupaiklennusena. Maalinn on oma üldkujult piki-ovaalne, 120x75 m mõõtmetega. Välisõlva kõrgus on 8-10 meetrit,

kalle 28-30 kraadi. Õue pindala on 5300 m². Maalinn on 1998. aastast muinsuskaitse all.

20. Odalätsi luided

Luided kuuluvad Odalätsi MKA koosseisu. Luitestik koosneb kahest paralleelsest künkliku pinnamoega luiteahelikust, mille kujunemine algas Litoriaamere rannavööndis. Põhjapoolse aheliku suurim kõrgus merepinnast on 27,4 m, lõunapoolse kõrgem tipp on 26,4 m. Pinnavormide suhteline kõrgus ulatub 10 meetrini, mis Saaremaa üldiselt lauge pinnamoe taustal on tähelepanuväärne. Luidete põhjapoolne jalam on 13-17 m ümp, lõunapoolne 19 m.

21. Odalätsi allikad

Odalätsi allikad on Saaremaa veerikkamad allikad (kuni 200 l/s). Karstiallikate rühmas ei ole üksikud allikad selgesti eristatavad. Allikate vesi tuleb ümbruskonna soodest ja tõenäoliselt ka Karujärvest. Ühinedes moodustavad allikaveed umbes 20 meetri laiuse liiv-kivise madala voolusängi, kust algab maaliline Pidula oja.

22. Neli pukktuulikut Tooma tee ääres

Tooma tee ääres on ridamisi neli pukktuulikut – kaks Tooma talu tuulikut, Priimula tuulik ning Timmo põllu servas asuv tuuleveski.

23. Pidula mõisa vesiveski

Ajalooliselt on tegu mõisaveskiga, mida ajaloolistel kaartidel märgiti juba 18. saj lõpukümnenditest alates.

24. Pidula mõis ja mõisapark

Pidula mõis rajati 16. sajandil ja on üks vanimatest rüütlimõisatest Saaremaal. Pidulat hindavad kunstiajaloolased Eesti ühe kauneima barokse mõisamajana. Mõisaansamblile lisab väärtust mitmekülgse ja huvitava taimestikuga suur park. Kaasajal on mõisakompleks eravalduses ja seda on põhjalikult taastatud.

25. Nonni määnd

Kaitsealune üksikobjekt Pidula külas maantee ääres. Puu ümbermõõt on 2,82 m ning kõrgus 10 m.

26. Selgase dolomiidikarjäär

Vana dolomiidikarjäär. Dolomiit on Saaremaa sümbolkivim, millest valmistatakse suveniire, kaminaid, kasutatakse ehituses, sisekujunduses jne.

Majutus- ja puhkekohad

1. Tõlli bussipeatus
2. Kärla kauplus
3. Praakli-Reedikü Mahetalu
4. Kase puhkeküla
5. Peetri turismitalu
6. Kura turismitalu
7. Endriku Puhkemajad Karujärvel
8. Karujärve käämping
9. Dejevo telkimisala
10. Pidula forell puhkeküla
11. Värava turismitalu

Raja allalaadimine ja vaatamine

Raja vaatamiseks sobib kõige paremini nutirakendus Locus. Locus töötab Android platvormil ning on tasuta kättesaadav Google Play poest.

Raja importimine Locusesse

1. Raja allalaadimiseks võta nupp „Menu“ vasakus ülalavas.
2. Sealt „Impordi andmed“
3. Importides jälgi ekraanile ilmuvaid juhiseid.

Kuidas navigeerida eelnevalt koostatud rajal?

- Vali „Andmed“ nupp.
- Vali „Rajad“.
- Vali enda imporditud rada sobivast kaustast.
- Kliki raja peal.
- Vajuta nupule allservas „Juhenda“
- Vali „Navigeeri“.
- Rajal ei ole juhiseid, Locus genereerib need ise
- Vajuta „Navigeeri“. Selle jaoks ole raja alguses sisselülitatud GPS-ga.